

УДК 639.3

БІОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЩУКИ ТА ШЛЯХИ ВІДНОВЛЕННЯ ЇЇ ПОПУЛЯЦІЙ У ПРИРОДНИХ І ШТУЧНИХ ВОДОЙМАХ

Лічна А. І.

старший викладач кафедри водних біоресурсів та аквакультури;

Радовець Д. О.

здобувач вищої освіти кафедри водних біоресурсів та аквакультури;

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Одеса, Україна

Щука (*Esox lucius L.*) є одним із найважливіших видів іхтіофауни прісних водойм України та Європи. Вона має значне промислове й рекреаційне значення, оскільки цінується як об'єкт рибальства та аквакультури завдяки високим смаковим якостям м'яса й попиту на рибному ринку. Як типовий хижак, щука відіграє важливу екологічну роль у регуляції чисельності дрібних риб і підтриманні біологічної рівноваги у водоймах. Завдяки цьому вона сприяє збереженню стабільності водних екосистем, запобігаючи надмірному розмноженню малокорисних або смітних видів риб. Разом із тим, упродовж останніх десятиліть відзначається тенденція до зниження чисельності природних популяцій щуки, що пов'язано зі зміною гідрологічного режиму річок, забрудненням водойм та інтенсивним антропогенним навантаженням. Це зумовлює необхідність поглибленого вивчення біологічних особливостей виду та розробки ефективних шляхів відновлення його запасів у природних і штучних водоймах.

Сучасний стан популяцій щуки в більшості водойм характеризується нестабільністю та зниженням відтворювального потенціалу. Через втрату природних нерестовищ, надмірний промисловий і любительський вилов, а також негативний вплив антропогенних чинників формується загроза зменшення її чисельності (Рис.1). Це не лише обмежує рибогосподарське використання виду, але й негативно позначається на екологічній рівновазі водних екосистем [1].

Найбільші обсяги вилову стабільно припадають на водосховища Дніпра, де у 2023–2024 рр. спостерігається суттєве зростання показників. Водночас вилов у Дунаї, Дністрі та Дніпровсько-Бузькій естуарній системі є відносно незначним та характеризується коливаннями між роками. Така різниця пояснюється як масштабами водойм, так і різними природно-гідрологічними умовами їх існування [1].

Рис. 1. Данні Державного агентства України з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм щодо вилову (тони) щуки (*Esox lucius L.*) за 2020-2024 рр.

У зв'язку з цим постає необхідність комплексних досліджень біологічних особливостей щук, вивчення факторів, що визначають їх природне відтворення, а також впровадження дієвих заходів штучного відновлення популяцій. До них належать охорона та відновлення нерестових угідь, контроль промислового й любительського вилову, зариблення водойм, удосконалення методів інтенсивного вирощування у ставках і системах аквакультури. Поєднання природоохоронних та рибницьких заходів дозволить забезпечити стабільне відновлення запасів щуки та збереження її ролі у водних біоценозах [1].

Сучасний стан природних популяцій щуки в багатьох водоймах України та Європи свідчить про тенденцію до зниження чисельності виду. Це зумовлено поєднанням природних і антропогенних факторів: руйнуванням нерестових угідь, зміною гідрологічного режиму, забрудненням водного середовища, надмірним промисловим та рекреаційним виловом. Тому особливого значення набуває пошук ефективних шляхів відновлення популяцій щуки як у природних, так і в штучних водоймах [2].

Одним із ключових напрямів є охорона природних нерестовищ, що передбачає збереження заплавних луків, прибережної рослинності та підтримання сприятливого гідрологічного режиму. Це створює оптимальні умови для ікрометання та виживання личинок [3]. Важливо також впроваджувати регулювання рибальського навантаження, зокрема шляхом заборони вилову у період нересту, встановлення мінімальних розмірів виловленої риби та посилення контролю за промисловим і любительським рибальством.

Вагомим заходом виступає штучне відтворення популяцій, яке включає інкубацію ікри, вирощування мальків у риборозплідниках та подальший їх випуск у водойми. Ефективність цього методу підтверджена практикою зариблення багатьох водосховищ та озер [4]. Перспективним напрямом також є інтенсивні технології аквакультури, зокрема вирощування щуки у ставках та садках. При цьому широкого поширення набуває вирощування у полікультурі з коропом, товстолобиком і білим амуром, де щука виконує роль біологічного меліоратора, контролюючи чисельність дрібних і малоцінних риб.

Не менш важливим є здійснення заходів з екологічної меліорації водойм, спрямованих на покращення кисневого режиму, запобігання забрудненню та збереження кормової бази. Додатково до цього доцільним є створення охоронних зон і заказників, де обмежується господарська діяльність і забезпечуються умови для природного відтворення щуки [5].

Щука є цінним промисловим та екологічним видом, чисельність якого у природних водоймах знижується під впливом антропогенних факторів.

Ефективне відновлення популяцій можливе лише за поєднання охоронних, рибницьких та екологічних заходів. Перспективним напрямом виступає розвиток штучного відтворення й інтенсивної аквакультури.

Доцільно посилити охорону природних нерестовищ та регулювання рибальства. У рибному господарстві варто активніше впроваджувати зариблення водойм мальками щуки та технології полікультури. Важливим є також здійснення екологічної меліорації водойм для підтримання оптимальних умов існування виду.

Перелік використаних джерел

1. Державне агентство України з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм. URL: https://darg.gov.ua/_vilov_0_1023_menu_0_1.html
2. A pan-Baltic assessment of temporal trends in coastal pike populations Fisheries Research, 2023
3. Про нерестову активність щуки та інших ранньонерестуючих видів риб Закарпаття. Львівський рибоохоронний патруль, 2024. URL: https://lv.darg.gov.ua/pro_nerestovu_aktivnistj_0_0_0_1674_1.html?utm_source=chatgpt.com
4. *Держрибагентство: зариблення Київського водосховища щукою та іншими видами риб* (2020) URL: https://darg.gov.ua/derzhribagentstvo_zariblennja_kiyivskogo_0_0_0_7750_1.html
5. Шерман І. М., Синиця А. С. Рибогосподарська меліорація водойм та шляхи її вдосконалення. *Рибогосподарська наука України*. 2019. № 1.